

С. Д. Гринько (Русу)

кандидат юридичних наук, доцент,
в. о. завідувача кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права

УДК 340.15+347

ВІТЧИЗНЯНА КОНЦЕПЦІЯ ДЕЛІКТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Представлений комплексний аналіз вітчизняної концепції деліктних зобов'язань. Розкрито особливості деліктних зобов'язань. Проведено порівняльний аналіз деліктних зобов'язань і зобов'язань відшкодування шкоди. Визначено поняття деліктних зобов'язань.

Ключові слова: делікт, деліктні зобов'язання, відшкодування шкоди, договірна відповідальність, деліктна відповідальність.

Радянська правова ідеологія не допускала можливості впливу буржуазного законодавства на створення своїх кодифікацій, яке ґрунтувалось на засадах римського приватного права. Відповідно римські правові категорії «делікт», «деліктне зобов'язання», як і низка інших, визнавалися буржуазними, тому згадка про них у радянських нормативних актах була відсутня, незважаючи на їх широке застосування у цивільних кодифікаціях інших країн, зокрема за Кодексом Наполеона розрізняли зобов'язання із деліктів і квазіделіктів (глава II титулу IV).

Зміна ставлення у Радянському Союзі до римського приватного права в кінці 40–х рр. XX ст. зумовила появу в юридичній літературі з цивільного права термінів «делікт», «деліктне зобов'язання». Сутність деліктних зобов'язань радянські вчені вбачали у змісті гл. XIII ЦК УРСР 1922 р. і гл. 40 ЦК УРСР 1963 р., де мова йшла про зобов'язання, що виникали внаслідок заподіяння шкоди такого змісту: шкода, заподіяна особі або майну іншого, підлягала відшкодуванню особою, яка її заподіяла (ст. 403 ЦК УРСР 1922 р.; ст. 440 ЦК УРСР 1963 р.). У радянській юридичній літературі тих часів таку правову категорію називали «зобов'язання із заподіяння шкоди» або «деліктні зобов'язання» [1; 2; 3; 4]. За цих часів інститут деліктних зобов'язань був предметом дослідження у працях К. М. Варшавського, К. А. Флейшиц, О. С. Гоффе, О. О. Красавчікова, Ю. Х. Калмикова, В. Т. Смірнова, А. О. Собчака, В. О. Тархова та ін.

Позиція радянської правової доктрини до ототожнення зобов'язань із заподіяння шкоди з деліктними спричинена змістом відповідних норм цивільних кодифікацій, де обов'язок відшкодувати шкоду розглядався як міра цивільно-правової відповідальності. При цьому цивільно-правова відповідальність наставала за шкоду, заподіяну як протиправними діями або бездіяльністю, так і правомірними діями, — у стані крайньої необхідності (ст. 445 ЦК УРСР 1963 р.).

Сьогодні в більшості європейських країнах, зокрема колишніх союзних республіках Радянського Союзу, змінилася концепція деліктних зобов'язань. Якщо радянське цивільне законодавство було орієнтоване на визначення наслідків «заподіяння шкоди», наслідків учинення цивільного правопорушення, то нині на перше місце поставлено завдання відшкодування шкоди. Єдиним ґрунтовним дослідженням інституту відшкодування шкоди на сьогодні залишається монографічна праця Т. С. Ківалової «Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України», де автор торкається лише окремих аспектів

інституту деліктних зобов'язань у межах свого дослідження. Тому невирішеними залишилися питання визначення особливостей деліктних зобов'язань та сутності сучасної концепції розвитку інституту деліктних зобов'язань, що становить мету цієї наукової статті.

У сучасному цивільному законодавстві України також не застосовується римська термінологія “делікт”, “деліктні зобов'язання”, однак їх сутність відображена у змісті ч. 1 ст. 1166 ЦК України, де розкривається зміст зобов'язання відшкодування майнової шкоди: “шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала”. Тобто про деліктні зобов'язання мова йде тоді, коли завдано шкоду неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи. Цивільно-правова доктрина пов'язує деліктні зобов'язання із зобов'язаннями відшкодування шкоди. Аналогічне ставлення до правового регулювання деліктних зобов'язань характерне для цивільного законодавства Російської Федерації, Узбекистану, Таджикистану, Казахстану та інших європейських країн — колишніх союзних республік Радянського Союзу.

У цивільних кодексах Туркменістану, Грузії, Азербайджану, Молдови зобов'язання внаслідок заподіяння шкоди відомі як деліктні. Однак, як слушно зауважувала Т. С. Ківалова, “хоча ст. 992 ЦК Грузії розділу третього “Деліктні зобов'язання” називається “Поняття”, а отже мала б містити дефініцію зазначених зобов'язань, у її змісті такого визначення немає. Натомість, описується зміст відповідних правовідносин” [5, с. 68]. Таке застереження характерне також для цивільних кодексів Туркменістану (розділ 4 частини 3) і Молдови (ст. 1398). Лише у ЦК Азербайджану визначено поняття делікту як протиправного проступку, що спричинив настання прямої шкоди чи заподіяння збитків іншій особі (потерпілому), яка захищається правом або законом (ст. 1096.1).

Наслідуючи радянську правову традицію, у ЦК України 2003 р. поняття “зобов'язання відшкодування шкоди” (відомі за цивільними кодексами 1922 р. і 1963 р. як “зобов'язання, що виникають внаслідок заподіяння шкоди”) і “відповідальність за завдану шкоду” застосовуються як тотожні. Такий висновок випливає з аналізу змісту глави 82, яка названа “Відшкодування шкоди”, а перші статті цієї глави (ст.ст. 1166 та 1167) присвячені загальним підставам відповідальності за завдані майнову та моральну шкоди. Подібний підхід характерний також для цивільного законодавства Російської Федерації (гл. 59 ЦК), Узбекистану (гл. 57), Таджикистану (гл. 55), Казахстану (гл. 47). З викладеною позицією законодавця погодитися не можна із зазначеними нижче міркуваннями..

Поряд із вказаними нормами у главі 82 ЦК України розміщено окремі статті, присвячені регулюванню питання про відшкодування шкоди, завданої правомірними діями: “Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист” (ст. 1169), “Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно” (ст. 1170), “Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності” (ст. 1171). Тобто зобов'язання відшкодування шкоди включають випадки завдання шкоди як вчиненням делікту, так і правомірними діями. Це означає, що говорити про подібність понять “зобов'язання відшкодування шкоди” та “відповідальність за завдану шкоду”, а також їх тотожність із поняттям “деліктне зобов'язання” не можна. Тому помилкою буде думка, що будь-яке “зобов'язання відшкодування шкоди” та «відповідальність за завдану шкоду» є тотожними. Такий висновок буде правильним лише щодо деліктного зобов'язання і деліктної відповідальності за завдану шкоду, як це характерно для цивільного законодавства Туркменістану (р. 4 ч. 3 ЦК), Грузії (р. 3 особливої частини ЦК), Азербайджану (гл. 59 ЦК).

Деліктні зобов'язання чи зобов'язання відшкодування шкоди, завданої неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю виникають із факту правопорушення. З цього моменту вони становлять міру цивільно-правової відповідальності, тобто покладення на особу обов'язку нести негативні майнові наслідки. Цей обов'язок є мірою примусу незалежно від того, виконується він добровільно чи в судовому порядку. Як відзначав В. О. Тархов, відповідальність виникає з матеріально-правового відношення, а не з судового рішення, тому вона може здійснюватися без звернення до державних органів [6, с. 21]. Пов'язував цивільно-правову відповідальність із виникненням обов'язку відшкодувати шкоду і С. Є. Донцов, на думку якого правопорушник добровільно несе відповідальність під впливом психологічного примусу, а до осіб, які не усвідомлювали необхідності виконати обов'язок добровільно, застосовуються міри державного примусу [7, с. 114–115].

Таким чином, відповідальність за завдану шкоду не доповнює, не супроводжує будь-яке інше зобов'язання (як при договірній відповідальності), а складає зміст зобов'язання із правопорушення в зобов'язанні відшкодування шкоди. Тому недоговірна відповідальність реалізується у відносинах, які регулюють зобов'язання внаслідок завдання шкоди [8, с. 142–154]. Це свідчить про відсутність протиріччя у застосуванні цих понять, бо, як пояснював С. М. Корнеєв, воно обумовлене їх тісним взаємозв'язком [9, с. 1078]. Це дозволяє надалі використовувати термін “деліктна відповідальність за завдану шкоду” у значенні деліктних зобов'язань або зобов'язань внаслідок завдання шкоди неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю.

Зобов'язання відшкодування шкоди охоплюють відносини, що виникають внаслідок завдання шкоди. Спочатку такі відносини виникали лише у разі завдання майнової шкоди, яка підлягала відшкодуванню шляхом відновлення попереднього становища, а якщо таке відновлення було неможливим — у відшкодуванні завданих збитків (ст. 410 ЦК УРСР 1922 р.)¹. Лише у 1993 р. вимога про наявність майнової шкоди перестала бути характерною ознакою зобов'язань із завдання шкоди, так як ЦК УРСР 1963 р. було доповнено ст. 440¹, якою врегульовано відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Тобто зобов'язання відшкодування шкоди вже виникають внаслідок завдання майнової моральної (немайнової) шкоди (ст.ст. 1166 і 1167 ЦК України 2003 р.).

Інститут відшкодування шкоди у системі цивільного права України застосовується у двох сферах:

1) відшкодування шкоди, завданої порушенням зобов'язання (договірного або із адміністративного акта);

2) відшкодування шкоди, завданої у позазобов'язальних відносинах [10, с. 5].

Така широка сфера застосування інституту відшкодування шкоди пояснюється тим, що він є правовим оформленням реакції суспільства на процеси патологічні — порушення існуючої правової системи. Як відзначав К. М. Варшавський, цей інститут не виконує самостійної господарської функції подібно до інститутів власності, договору, спадкування: він встановлює норми другорядного порядку, допоміжні норми, що забезпечують безперешкодне виконання вказаними інститутами їх господарського призначення [11, с. 7–8]. Виконання допоміжної (охоронної) функції інституту відшкодування шкоди у сфері цивільного права, на думку науковця, спричиняє розсіювання цього інституту по всій системі приватного права: у сфері речового права відображається у нормах про відповідальність незаконного володільця перед власником, у сфері зобов'язального права — у правилах загальної частини про відповідальність за прострочку, за невиконання договірних зобов'язань, а також у низці постанов особливої частини. До нього належить і відшкодування шкоди,

¹ За ЦК УРСР 1963 р. змінено підхід до способів відшкодування: “заподіяна майнова шкода відшкодувалася в натурі (надати речі того ж роду і якості, виправити пошкоджену річ і таке інше) або повністю відшкодувати заподіяні збитки” (ст. 453).

завданої особами, які ніякими договірними відносинами з потерпілим не пов'язані [11, с. 14].

Про деліктні зобов'язання мова йде лише в останньому випадку, коли завдана шкода не була наслідком невиконання зобов'язання із договору, адміністративного акта або іншої, передбаченої законом підстави [1, с. 5–6]. Як уточнювала К. А. Флейшиц, мова йде про відшкодування майнової шкоди, завданої без порушення зобов'язання, існуючого між відповідальним за шкоду і потерпілим [1, с. 6–7]. Тому, як стверджував Г. К. Матвеев, сторони пов'язані між собою правами й обов'язками тільки з моменту завдання шкоди, якщо у договірних зобов'язаннях — з моменту укладення договору [12, с. 38–39].

Отже, характерною ознакою деліктних зобов'язань є те, що вони виникають тоді, коли завдана шкода не була наслідком невиконання або неналежного виконання існуючого зобов'язання.

Сама назва цих зобов'язань — деліктні — вказує, що їх відмінність від інших зобов'язальних правовідносин визначається, насамперед, підставою їх виникнення [2, с. 8], якою є делікт. Для виникнення обов'язку із відшкодування шкоди, завданої деліктом, крім наявності шкоди, також необхідно, щоб:

- 1) було вчинено протиправну дію або бездіяльність;
- 2) між протиправною дією або бездіяльністю і шкодою існував причинний зв'язок;
- 3) була наявність вини завдавача шкоди, крім випадків, спеціально встановлених законом.

У зв'язку з вищезазначеним, спірною вважаємо думку, що підставою виникнення деліктного зобов'язання є факт завдання шкоди, а не правопорушення [6, с. 33; 9, с. 1081]. За цивільним законодавством України позов про відшкодування шкоди, завданої деліктом, ґрунтується не на факті завдання шкоди, а на вчиненні конкретного правопорушення (делікту), для виникнення якого необхідним є встановлення всіх його ознак. На цій підставі деліктні зобов'язання відрізняються також від інших недоговірних зобов'язань, зокрема зобов'язання, що виникають з публічної обіцянки винагороди (гл. 78 ЦК України), внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи (гл. 80 ЦК України), внаслідок набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (гл. 83 ЦК України).

Віднесення деліктних зобов'язань до недоговірних спричинило більш широке їх тлумачення в юридичній літературі через наділення їх низкою інших специфічних ознак, що дозволяють відмежувати їх від договірних.

Заподіяння шкоди поза існуючими зобов'язальними відносинами пояснював В. Т. Смірнов як порушення не конкретного свого обов'язку перед потерпілим, а спільного для всіх обов'язку утриматися від посягання на блага, що належать іншим особам. Так, при завданні каліцтва громадянину порушується абсолютне право потерпілого — право на життя і тілесну недоторканність тощо. У таких випадках вимога потерпілого про відшкодування завданої йому шкоди виникає не з порушення відповідачем зобов'язального відношення, що існувало між ними до правопорушення, а ґрунтується на факті завдання шкоди (делікті) [2, с. 14]. Договірна відповідальність, навпаки, характеризується тим, що вона пов'язана із порушенням конкретного обов'язку боржника у відносних правовідносинах і регулюється, крім загальних положень про цивільно-правову відповідальність, нормами того закону, що регулює і саме порушення зобов'язання [2, с. 13]. Подібну позицію зайняла Д. В. Боброва, яка юридичною підставою виникнення деліктного зобов'язання називала порушення абсолютного пасивного обов'язку і тим самим — абсолютного права, тобто порушення абсолютних правовідносин шляхом вчинення протиправного і, як правило, винного діяння [14, с. 805–807]. Крім того, обов'язок завдавача відшкодувати шкоду Д. В. Боброва розглядала в якості нового обов'язку, який покладається на нього законом замість порушеного ним абсолютного обов'язку пасивного типу в абсолютних

правовідносинах [14, с. 805–807]. Суб'єктний склад деліктних зобов'язань вона визначала в контексті абсолютних правовідносин: уповноважена особа в ньому збігається з уповноваженою особою в абсолютних правовідносинах, тобто з носієм абсолютного права щодо зобов'язаної особи, тому нею стає будь-яка зобов'язана особа в абсолютних правовідносинах, яка порушила абсолютне право [14, с. 805–807].

У разі виникнення деліктних зобов'язань завдана шкода відшкодовується в натурі або у повному відшкодуванні заподіяних збитків [13, с. 323–324; 14, с. 805–807]. Специфіка деліктних зобов'язань простежується у двох аспектах. По-перше, передбачаються два способи відшкодування шкоди, якщо при порушенні договірного зобов'язання допускається відшкодування лише збитків. По-друге, шкода відшкодовується за принципом повного відшкодування, якщо при договірних зобов'язаннях відшкодування шкоди обмежується, як правило, фактичними майновими втратами.

Оскільки обов'язок відшкодувати шкоду є мірою цивільно-правової відповідальності [13, с. 323–324], то за шкоду, завдану невиконанням зобов'язання за договором і за завдану недоговірну шкоду, режим цивільно-правової відповідальності встановлюється різний.

Відмінність між договірною і недоговірною або деліктною відповідальністю за завдану шкоду К. А. Флейшиц пояснювала таким чином.

По-перше, до підстав звільнення від відповідальності за шкоду, завдану невиконанням зобов'язання, покладеного договором, належить неможливість виконання, зумовлена виною, тобто умислом або необережністю кредитора. Підставою звільнення від відповідальності за шкоду, завдану деліктом, крім умислу, є груба необережність потерпілого.

По-друге, відповідальність за шкоду, завдану особою, на яку законом або дорученням боржника покладено виконання договірного обов'язку останнього, — це відповідальність за чужу вину. Боржник звільняється від цієї відповідальності, якщо доведе, що неможливість виконання ним, боржником, обов'язку викликана не умислом або необережністю особи, яка в силу закону або доручення боржника мала б виконати обов'язок останньої, а в силу обставин, настання яких ця особа не могла попередити. Відповідальність за шкоду, завдану деліктом іншій особі, є відповідальністю за свою вину, за *culpa eligendo* або за *culpa in custodiendo*.

По-третє, відповідальність за шкоду, завдану невиконанням договору декількома боржниками, вважається дольовою. Відповідальність осіб, які спільно завдали недоговірну шкоду, є відповідальністю солідарною.

По-четверте, не завжди збігаються строки давності для подання позовів для відшкодування договірної і недоговірної шкоди [1, с. 130–133].

На думку Х. І. Шварца, умови недоговірної і договірної відповідальності не збігаються: боржник за зобов'язанням відповідає за вину третіх осіб; особа, відповідальна за завдання шкоди, за третіх осіб за загальним правилом не відповідає. По-різному враховується при договірній і недоговірній відповідальності вина кредитора, з однієї сторони, і вина потерпілого — з іншої. У першому випадку достатньо хоча б легкої вини кредитора для звільнення боржника від відповідальності або для визнання його обмеженої відповідальності (так звана змішана відповідальність). При недоговірній шкоді тільки умисел і груба необережність потерпілого може бути підставою для звільнення від відповідальності або для визнання обмеженої відповідальності завдавача шкоди [10, с. 5].

До інших відмінностей В. Т. Смірнов відніс такі: умови застосування й обсяг договірної відповідальності за окремими винятками, прямо передбаченими законом, можуть визначатися домовленістю сторін. На відміну від цього, недоговірна відповідальність регулюється нормами, що мають суворо імперативний характер, і ніяка домовленість між сторонами про умови виникнення або обсяг відповідальності тут не має місця [2, с. 14]. Однак це не виключає можливості добровільного

відшкодування шкоди у випадках, коли її завдавач не може нести відповідальність [2, с. 14].

До особливостей заходів цивільно-правової відповідальності, що реалізуються за допомогою зобов'язань внаслідок завдання шкоди, О. О. Красавчиков відносить те, що вони не здійснюють безпосереднього впливу на особу правопорушника. У випадку завдання шкоди завдавач зазнає обмеження своїх майнових прав, що проявляється у необхідності здійснення відшкодування за рахунок заповідювача усіх понесених потерпілим втрат, виходячи з принципу повного відшкодування шкоди [13, с. 323–324].

Сторонами деліктного зобов'язання виступають потерпілий, тобто особа, майнове чи особисте немайнове благо якої знецінено, та завдавач шкоди (деліквент) — особа, яка відповідає за завдану шкоду. Потерпілий вважається кредитором у деліктних зобов'язаннях, а завдавач шкоди (чи за вказівкою закону інша особа) — боржником. Кредитор і боржник визнаються універсальними учасниками будь-якого зобов'язання. На відміну від договірних зобов'язань, які в більшості випадках ґрунтуються на принципі відплатності та взаємності, коли кожна із сторін поєднує за своїм правовим становищем права кредитора й обов'язки боржника, виступаючи комплексними фігурами (наприклад, продавець і покупець у зобов'язанні за договором купівлі-продажу виступають як боржник і кредитор стосовно один до одного та кожний з них одержує майнове задоволення), із суб'єктним складом деліктних зобов'язань усе по-іншому. Ролі кредитора і боржника не змішуються, що впливає з характеру і підстави виникнення таких відносин. Делікт зумовлює виникнення правовідносин, за якими потерпілому надається лише право вимоги про відшкодування шкоди, а боржнику лише обов'язок її відшкодувати. Про обов'язки потерпілого відносно завдавача шкоди та права завдавача до потерпілого мова не може йти. Тому деліктні зобов'язання завжди є односторонні за своїм характером.

Кредитором і боржником можуть виступати будь-які суб'єкти цивільних прав. При цьому законодавець для особи кредитора не встановлює жодних обмежень щодо участі в деліктних зобов'язаннях. Важливим є лише володіння такою обов'язковою властивістю учасника цивільних правовідносин, як правоздатність. Боржник, навпаки, повинен володіти деліктоздатністю, тобто здатністю нести відповідальність за свої протиправні дії або бездіяльність.

Стосовно осіб, які наділені деліктоздатністю, то за цивільним законодавством України такими особами визнаються фізичні та юридичні особи, держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади.

Римська правова традиція спостерігається у спадкуванні прав і обов'язків щодо відшкодування шкоди, завданої деліктом. До складу спадщини не входить право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я (ч. 3 ст. 1219 ЦК України), так як воно нерозривно пов'язано з особою спадкодавця. Щодо права на відшкодування моральної шкоди, то воно є об'єктом спадкування за умови, що було присуджено судом спадкодавцеві за його життя (ч. 3 ст. 1230 ЦК України).

До спадкоємця переходить обов'язок відшкодувати майнову шкоду (збитки), яка була завдана спадкодавцем. Однак обов'язок відшкодувати моральну шкоду, завдану спадкодавцем, переходить до спадкоємців лише у разі, якщо її було присуджено судом зі спадкодавця за його життя (ч. 1, 2 ст. 1231 ЦК України).

Отже, до складу спадщини входять права й обов'язки щодо відшкодування майнової шкоди, завданої деліктом, вчиненим спадкодавцем (крім випадків каліцтва або іншого ушкодження здоров'я). Права й обов'язки щодо моральної шкоди та завдання каліцтва або іншого ушкодження здоров'я виникають для спадкоємців у разі, якщо їх було присуджено судом за життя спадкодавця.

Характерними ознаками деліктних зобов'язань є такі:

- виникають у разі вчинення цивільного правопорушення (делікту) — підстава виникнення;
- умовами виникнення є наявність шкоди, протиправної поведінки, причинного зв'язку між шкодою і протиправною поведінкою завдавача, вини (крім випадків, передбачених законом);
- настають у тому випадку, коли потерпілий і завдавач шкоди не знаходились у цивільних правовідносинах;
- це завжди новий юридичний обов'язок, який покладається на правопорушника замість невиконаного;
- виникають при порушенні абсолютного права потерпілого;
- регулюються імперативними нормами;
- односторонні за своїм характером;
- виступають тільки у формі відшкодування шкоди в натурі або відшкодування завданих збитків;
- на розмір відшкодування впливає умисел і груба необережність потерпілого та матеріальний стан заподіювача шкоди — фізичної особи.

Це дозволяє визначити деліктні зобов'язання як *правовідносини, що виникають внаслідок завдання шкоди винними неправомірними діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також майну фізичної або юридичної особи, що не є порушенням зобов'язання, яке існувало між завдавачем шкоди і потерпілим, у силу якого завдавач шкоди зобов'язаний її відшкодувати, а потерпілий має право на відшкодування завданої йому шкоди в повному обсязі.*

Список використаних джерел

1. Флейшиц, К. А. Обязательства из причинения вреда и из неосновательного обогащения [Текст] / К. А. Флейшиц. — М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1951. — 239 с.
2. Смирнов, В. Т. Общее учение о деликтных обязательствах в советском гражданском праве [Текст] : [учебн. пособ.] / В. Т. Смирнов, А. А. Собчак. — Л. : Изд-во ЛГУ, 1983. — 152 с.
3. Маслов, В. Обязательства из причинения вреда [Текст] : [учебн. пособ.] / В. Маслов. — Х., 1961. — 103 с.
4. Донцов, С. Е. Возмещение вреда по советскому законодательству [Текст] / С. Е. Донцов, В. В. Глянцев. — М. : Юрид. лит., 1990. — 271 с.
5. Ківалова, Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти) [Текст] : [монограф.] / Т. С. Ківалова ; М-во освіти і науки України; Одеська нац. юрид. акад. — Одеса : Юридична література, 2008. — 360 с.
6. Тархов, В. А. Ответственность по советскому гражданскому праву [Текст] / В. А. Тархов. — Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1973. — 456 с.
7. Донцов, С. Е. Основания деликтной ответственности и возмещение вреда, причиненного имуществом социалистической организации [Текст] / С. Е. Донцов // Труды ВЮЗИ. — М., 1976. — Т. 45. — С. 95–120.
8. Повышение роли гражданско-правовой ответственности в охране прав и интересов граждан и организаций [Текст] / [под ред. Я. Н. Шевченко]. — К. : Наукова думка, 1988. — 261 с.
9. Российское гражданское право [Текст] : [учебн.] : [в 2 т.] / В. В. Витрянский, В. С. Ем, Н. В. Козлова и др. ; под ред. Е. А. Суханова. — М. : Статут, 2010. — Т. II : Обязательственное право. — 1208 с.
10. Шварц, Х. И. Обязательства из причинения вреда. Лекция для студентов ВЮЗИ [Текст] / Х. И. Шварц / [под ред. В. А. Рясенцева]. — М., 1954. — 39 с.
11. Варшавський, К. М. Обязательства, возникающие вследствие причинения другому вреда [Текст] / К. М. Варшавський. — М. : Юридическое издательство НКЮ РСФСР, 1929. — 219 с.
12. Матвеев, Г. К. Вина в советском гражданском праве [Текст] / Г. К. Матвеев. — К. : Вища школа, 1955. — 308 с.

13. Советское гражданское право [Текст] : [в 2-х т.] / [под ред. О. А. Красавчиков]. — М. : Высшая школа, 1973. — Т. 2. — 456 с.
14. Боброва, Д. В. Зобов'язання із заподіяння шкоди [Текст] / Д. В. Боброва // Цивільне право України : [підручн.] : [у 2 кн.] / [за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової]. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — Книга 2. — С. 505–566.

*Рекомендовано до друку кафедрою цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 8 від 28 лютого 2012 року)*

Надійшла до редакції 02.03.2012

Гринько (Русу) С. Д. Отечественная концепция деликтных обязательств

Представлено комплексний аналіз отечественной концепции деликтных обязательств. Раскрыто особенности деликтных обязательств. Осуществлено сравнительный анализ деликтных обязательств и обязательств возмещения вреда. Определено понятие деликтных обязательств.

Ключевые слова: деликт, деликтные обязательства, возмещение вреда, договорная ответственность, деликтная ответственность.

Grinko (Rusu), S. D. Native Concept of Tort Liabilities

Presented a comprehensive analysis of the concept of national tort liabilities. The features of tort liabilities. Carried out a comparative analysis of tort liabilities and obligations of compensation. The concept of tort liabilities.

Key words: tort, tort liability, indemnity, contractual liability, tort liability.

